

13.

Popis vidre (*Lutra lutra*) v dolini reke Voglajne

končno poročilo

PRIMOŽ PRESETNIK¹, MONIKA PODGORELEC¹, GREGOR TORKAR², MARIJAN GOVEDIČ¹

¹Center za kartografijo favne in flore, Antoličičeva 1, SI-2204 Miklavž na Dravskem polju

²Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta, Kardeljeva pl. 16, SI-1000 Ljubljana

Miklavž na Dravskem polju
junij 2014

KAZALO

KAZALO SLIK.....	295
KAZALO TABEL	296
13.1 UVOD.....	297
13.1.1 Splošna biologija vidre (<i>Lutra lutra</i>).....	297
13.1.2 Varstvo vidre (<i>Lutra lutra</i>)	298
13.3 METODE	298
13.2.1 Opis območja	298
13.2.2 Pregled literature, obstoječih podatkov in kartografskih podlag.....	299
13.2.3 Terensko delo	299
13.2.4 Obdelava podatkov.....	300
13.4 REZULTATI IN DISKUSIJA	301
13.4.1 Vidra (<i>Lutra lutra</i>).....	301
13.4.2 Ostali obvodni sesalci.....	305
13.5 VIRI	307

KAZALO SLIK

Slika 13.1. Kup starejših in svežih vidrekov pod mostom čez reko Voglajno pri Črnllici (foto. P. Presetnik, 23.7.2013).....	300
Slika 13.2. Pregled bregov Voglajne pod mostom na iztoku iz Slivniškega jezera (foto: P. Presetnik, 18.1.2014). 300	
Slika 13.3. Podatki o prisotnosti vidre (<i>Lutra lutra</i>) na reki Voglajni in okolici.	302
Slika 13.4. Število pregledov posameznih mest in število pregledov s potrjenimi znaki vidre (<i>Lutra lutra</i>) ter skupno število zabeleženih vidrekov.....	302
Slika 13.5. Pas vegetacije na bregu omogoča vidri primeren življenjski prostor tudi v urbanem okolju. Reka Savinja v Celju med izlivom reke Hudinje in mostom pri železniški postaji) (foto. M. Govedič).	305
Slika 13.6. Mesta opažanj nutrij (<i>Myocastor coypus</i>), pižmovk (<i>Ondatra zibethicus</i>) in obvodnih netopirjev (<i>Myotis daubentonii</i>) na reki Voglajni in njenih pritokih oz. reki Savinji.	306

KAZALO TABEL

Tabela 13.1. Pregledana mesta za prisotnost vidre (<i>Lutra lutra</i>), datumi popisov in opaženi znaki prisotnosti vidre na reki Voglajni in njenih pritokih oz. reki Savinji.....	303
Tabela 13.2. Mesta opažanj nutrij (<i>Myocastor coypus</i>), pižmovk (<i>Ondatra zibethicus</i>) in obvodnih netopirjev (<i>Myotis daubentonii</i>) na reki Voglajni in njenih pritokih oz. reki Savinji.....	307

13.1 UVOD

13.1.1 Splošna biologija vidre (*Lutra lutra*)

Vidra (*Lutra lutra*) je srednje velika (4–12 kg) zver iz družine kun, prilagojena na življenje v vodi. Dolgo telo (trup z glavo: 60–95 cm) neopazno prehaja v stožčast rep (rep: 35–55 cm). Glava je ploska in široka, nosnice velike, uhlji pa majhni. Noge so nizke, med prsti pa je plavalna kožica. Podlanka je gosta in ostane suha tudi v vodi. Prek nje je dolga rjavkasta nadlanka, ki je na trebuhu nekoliko svetlejša. Kljub prilagojenosti na vodno okolje je vidra okretna tudi na kopnem. (prirejeno po Kryštufek 1991, Hönigsfeld Adamič 2003)

V sladkovodnih habitatih je vidra plenilec na vrhu prehranskega spleta in pleni predvsem ribe, ki najpogosteje zavzemajo več kot 80 % prehrane. Prehranjuje se še z raki, dvoživkami, pticami, malimi sesalci in vodnimi žuželkami, še posebno, če se ena kategorija plena pojavlja množično, kot npr. spomladi dvoživke. Raznovrstna in gosta obrežna vegetacija ter stara drevesa z bogatim koreninskim spletom nudijo vidri skrivališča in mirna počivališča ter tako predstavijo optimalen obvodni habitat. Kadar je številčnost vidrine populacije visoka, živali zasedejo tudi suboptimalne habitate z bistveno slabšimi lastnostmi. V zadnjih desetletjih se vidre ne lovi več, tako da tudi prisotnost ljudi ne omejuje razširjenosti vidre. Kljub veliki prožnosti glede splošnega habitata je izbira primerne mesta za brlog (vidrino) bolj zahtevna, saj samice za vidrine izbirajo dobro zavarovana mesta. V sladkovodnih habitatih so to največkrat zgornji tokovi rek in potokov (v gozdu) ali primerne stoječe vode, kjer je nevarnost poplavljanja manjša. Parjenje poteka v katerem koli letnem času, največ mladičev pa se skoti ob koncu zime in v začetku pomladi, v leglu so običajno 2–3 mladiči. (prirejeno po Kryštufek 1991, Hönigsfeld Adamič 2003)

Vidra je pretežno aktivna ponoči in se podnevi skriva v podzemskih brlogih ali pritalnih drevesnih duplih. Je samotarka, vendar pa ostanejo mladiči pri materi celo leto (Kryštufek 1991). Večinoma je aktivna le ob ozkem pasu ob vodi, vendar se lahko posamezne živali včasih selijo tudi na večje razdalje med posameznimi vodami. Vidre označujejo svoje teritorije s številnimi iztrebki – vidreki in izločki analnih žlez, vendar lahko intenzivnost markiranja med različnimi letnimi sezonami zelo niha. Vidre več generacij obiskujejo in označujejo ista mesta: sotočja in izlive pritokov v jezera, otočke, najvišje skale, ki molijo iz vode, rtiče, sipine, ki se zajedajo v rečni tok, skale in korenine pod obrežnim drevjem, šope trave, podrta drevesna debela in druga izpostavljena mesta. Najraje izbirajo grajene (umetne) objekte: police in suhe brežine pod mostovi, jezove, mlina itn., mesta, kjer so iztrebki dobro vidni, hkrati pa zavarovani pred vremenskimi vplivi, da se ohranijo čim dlje. Samci markirajo pogosteje kot samice, intenziteta markiranja pa je večja na tistih delih teritorijev, ki se prekrivajo s teritoriji drugih osebkov. Samice v času kotitve in vzreje mladičev opuščajo markiranje v bližini brloga. V splošnem zasedajo samci v istem habitatu večja območja kot samice, velikost teritorija pa je odvisna od vrste in produktivnosti habitata. Teritoriji so lahko dolgi od nekaj kilometrov do nekaj deset kilometrov dolžine vodotokov ali obal. (prirejeno po Hönigsfeld Adamič 2003, Hönigsfeld Adamič s sod. 2010)

13.1.2 Varstvo vidre (*Lutra lutra*)

Vsaj do prve svetovne vojne je vidra naseljevala celo območje Slovenije, vendar se je njen areal bistveno zmanjšal po letu 1950, ko se je pretiranemu lovu pridružilo še vse hujše onesnaževanje voda. V devetdesetih letih 20. stoletja je bil vidrin areal v Sloveniji le še mozaičen (Kryštufek 1991). V zadnjem desetletju je o vidri čedalje več poročanj, kar je lahko posledica povečevanja števila vider ali pa morda tudi bolj intenzivnih raziskav. Očitno je vidra stalno prisotna v donavskem povodju, medtem ko se v jadranskem le zelo občasno pojavljajo posamezne živali (npr. Nekrep & Gregorc 2011).

Na svetovnem nivoju je evrazijska vidra uvrščena v kategorijo ogroženosti NT (near threatened) (Ruiz-Olmo s sod. 2014), z enako kategorijo pa je uvrščena tudi v Evropski rdeči seznam sesalcev (Temple & Terry 2007). Slovenski rdeči seznam (*Pravilnik o uvrstitvi ogroženih rastlinskih in živalskih vrst v rdeči seznam* (Uradni list RS 82/2002, 42/2010) jo uvršča med ranljive vrste (kategorija V). V Evropski uniji varstvo živali in njenih habitatov, med drugim tudi z ustanavljanjem mreže varstvenih območij Natura 2000, ureja Direktiva o habitatih (Direktiva Sveta 92/43/EGS), kjer je vidra navedena tako na *Prilogi II (živalske in rastlinske vrste v interesu Skupnosti, za ohranjanje katerih je treba določiti posebna ohranitvena območja)* kot na *Prilogi IV (živalske in rastlinske vrste v interesu Skupnosti, ki jih je treba strogo varovati)*. V Sloveniji je vidro zaradi upadanja populacij, kot lovno divjad leta 1976 popolnoma zavaroval takratni *Zakon o varstvu, gojitvi in lovu divjadi ter o upravljanju lovišč*. V veljavni *Uredbi o določitvi divjadi in lovnih dob* (Uradni list RS 101/2004) pa vidra sploh ni več navedena kot divjad, se pravi, da jo je prepovedano loviti. Ob vstopu v EU so bili sprejeti še številni pravni akti, ki so prenesli zahteve Direktive o habitatih v naš pravni red. To so predvsem: *Uredba o zavarovanih prosto živečih živalskih vrstah* (Uradni list RS 46/2004, in dopolnitve), kjer je vidra navedena v *Prilogi 1 (poglavje A): živalske vrste, za katere je določen varstven režim za varstvo živali in populacij* in v *Prilogi 2 (poglavje A): živalske vrste, za katere so določeni ukrepi varstva habitatov in smernice za ohranitev ugodnega stanja njihovih habitatov*. Z *Uredbo o posebnih varstvenih območjih (območjih Natura 2000)* (Uradni list RS 49/2004 in dopolnitve) pa so bila določena tudi posebna varstvena območja za vidro.

13.3 METODE

13.2.1 Opis območja

Območje dela je prednostno obsegalo reko Voglajno od pregrade Tratna (jez na Slivniškem jezeru) do izliva v reko Savinjo pri Celju. Zaradi možnosti primerjave habitatov in znakov prisotnosti vidre pa smo pregledali tudi pretežno spodnje dele pritokov, kot so Slomščica in Pešnica ter še nekatere druge potoke in del reke Savinje nad in pod izlivom Voglajne.

13.2.2 Pregled literature, obstoječih podatkov in kartografskih podlag

V literaturi je zelo malo navedb o vidri iz okolice Celja oz. iz pritokov reke Voglajne. Izpred druge svetovne vojne je znan le ulov štirih vider iz reke Hudinje pri Vojniku (Anonymus 1933). Dne 27.1.1957 je bila ulovljena 12-kilogramska vidra v potoku Pešnica (Anonymus 1953). Lovec Ernest Rečnik, ki je ustrelil to vidro, je skoraj dvajset let kasneje (Rečnik 1974) navedel še naslednja mesta zadrževanja vidre: ribnike na Goričici-Blagovni in potoke Slomščica, Pešnica in Kozarica. Hönigsfeld (1983) jo navaja iz širše okolice Slivniškega jezera. Hönigsfeld je s sodelavci (2010) znake vidrine prisotnosti našla ob Savinji pri Laškem in hkrati objavila zemljevid, iz katerega je razvidno, da vsaj po letu 2003 vidra ni bila potrjena iz Voglajne ali njenih pritokov oz. sploh iz Savinjske doline nad Celjem. To ne pomeni, da so vidre iz tega okoliša popolnoma izginile, saj je bila po informacijah Franca Rebeuška mlada samica vidre povožena 16.12.2011 na povezovalni cesti priključka AC Celje vzhod in vasi Vas. Nadaljnji povozi so bili zabeleženi v bližini ribnikov Goričica-Blagovna (na Proseniškem) decembra 2009 (B. A. 2009) in menda tudi v letu 2012. V reki Voglajni, na odseku med Gorico pri Slivnici in Črnllico, so lovci eno vidro videli decembra 2012 ali januarja 2013. Če je verjeti zapisu na spletnem forumu, pa je bila leta 2007 povožena še ena vidra pri Šentjurju, vidre pa so bile opažene tudi v sami Voglajni (Nejcp 2008). Vsi podatki o znanih najdiščih vidre pred našim popisom so prikazani na sliki 13.3.

13.2.3 Terensko delo

Prisotnost vidre smo popisovali posredno – z iskanjem njenih markacijskih točk na katerih vidra pušča vidreke (slika 13.1). Iztrebki so zelo značilni z vonjem po ribjem olju; sveži so temni, kasneje svetlo sivi in krhki. Navadno vsebujejo ribje luske in kosti, oklepe rakov, ipd. Ob iztrebkih je pogosto tudi temen in lepljiv (katranast) izloček analnih žlez ponovno z značilnim vonjem po ribjem olju. Vidreke se običajno najde na dvignjenih mestih ob bregu, zelo pa so obstojni pod mostovi, kjer so zaščiteni pred dežjem in snegom. Zato smo tudi mi pozornost posvetili predvsem pregledom bregov pod mostovi na Voglajni in njenih pritokih. Pri tem smo večkrat sistematično pregledali mostove na reki Voglajni in nekaj mostov nad pritoki, tik pred izlivom v reko Voglajno, medtem ko smo ostala mesta pregledali večinoma po enkrat. Izvedli smo tri sklope popisov, prvega v juliju 2013, drugega konec januarja 2014 (npr. slika 13.2) in tretjega v začetku meseca marca 2014. Nekaj podatkov o prisotnosti vidre pa smo zbrali tudi naključno, ob vzorčenju za druge skupine živali.

Pri popisih smo bili seveda pozorni tudi na sledi vider npr. v blatu, mivki in snegu, pa tudi na sledi ostalih, predvsem na vodo vezanih, živali (nutrija, pižmovka). Pri določevanju sledi smo si pomagali s knjigami Brown s sod. (2004), Bouchner (2003) in Hecker (2007).

Slika 13.1. Kup starejših in svežih vidrekov pod mostom čez reko Voglajno pri Črnolici (foto. P. Prešetnik, 23.7.2013).

13.2.4 Obdelava podatkov

Terenske zapiske smo vnesli v podatkovno zbirko in najdišča vidrekov povezali z lokacijami ostalih vrst. Z namenom, da ne bi nepotrebno podvajali števila mest, smo uporabili lokacije poimenovane npr. »Reka Voglajna pri mostu ...«, čeprav smo same vidreke našli skoraj izključno na suhih bregovih pod mostovi.

Slika 13.2. Pregled bregov Voglajne pod mostom na iztoku iz Slivniškega jezera (foto: P. Prešetnik, 18.1.2014).

13.4 REZULTATI IN DISKUSIJA

13.4.1 Vidra (*Lutra lutra*)

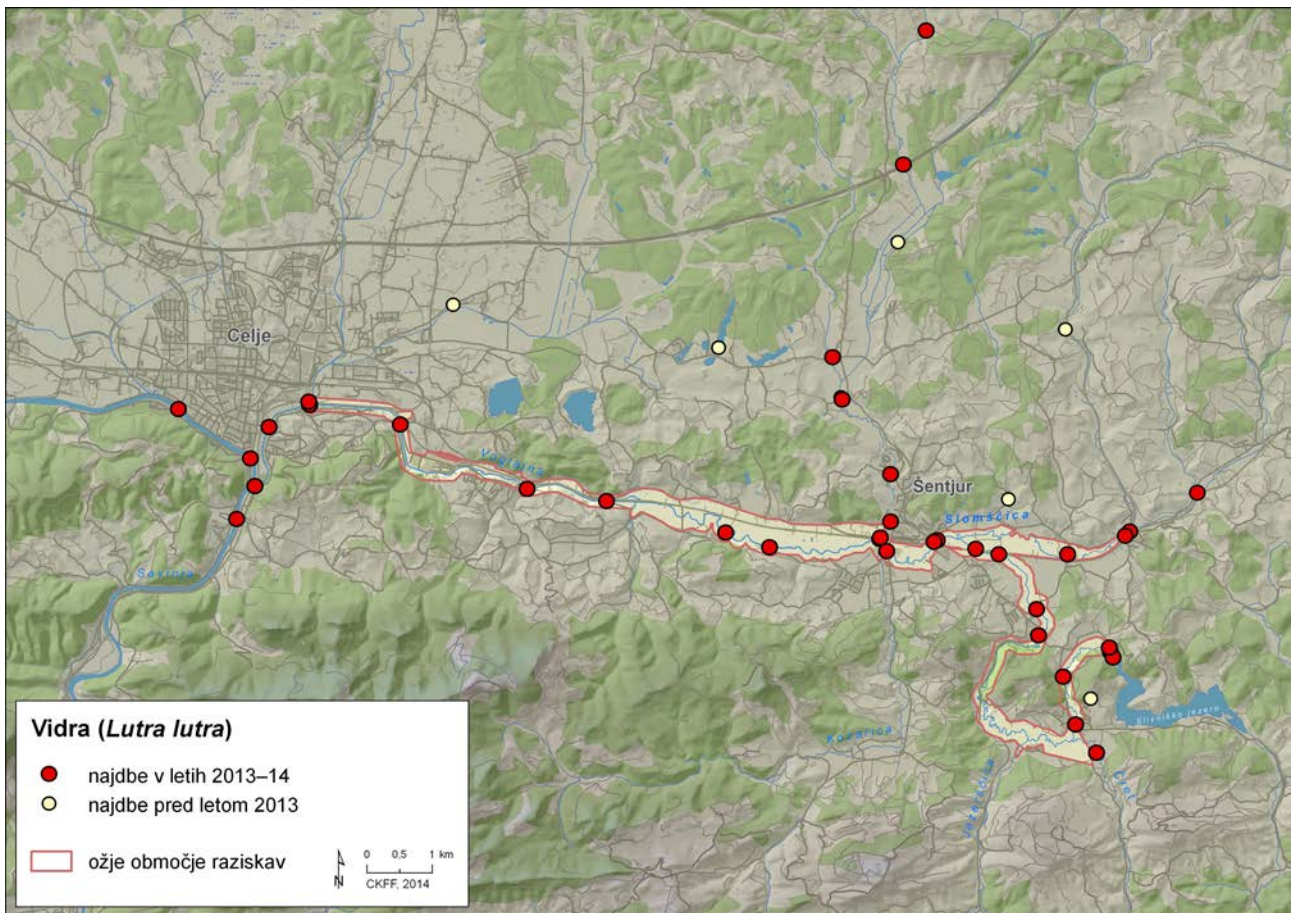
Od 55 pregledanih mest smo vidrine iztrebke in/ali sledi opazili na 38-ih oz. v 69 % (slika 13.3). V 9 primerih preverjeno mesto ni bilo primerno za odlaganje vidrekov (npr. navpične stene mosta so se spustile naravnost v vodo), v 7 primerih je bilo mesto manj primerno (npr. visoki mostovi in bregovi porasli s travo) in le pod enim mostom, ocenjenim kot primernim za odlaganje iztrebkov, nismo našli ne vidrekov in ne sledi vider.

Na 4 mestih smo našli le sledi, na 21 mestih v vseh pregledih skupaj do 5 vidrekov, na 7 mestih skupno do 10 vidrekov, na 6 mestih pa 11 ali več vidrekov (največ 40 vidrekov) (slika 13.4, tabela 13.1). Na sami Voglajni smo sledi prisotnosti vidre potrdili na 21 mestih (vključno z jezom Slivniškega jezera, slika 13.3, 13.4). Ostalih 17 mest s potrjeno prisotnostjo vidre pa je bilo razporejenih po potokih Pešnica, Slomščica, Jesenk, Ločica (Čret), Drameljski potok, Selski potok, ob reki Hudinja (tik pred izlivom v Voglajno) ter ob reki Savinji nad in pod izlivom reke Voglajne (slika 13.3, 13.4). Pri tem je pomembno omeniti, da je bila trikrat sistematično pregledana le reka Voglajna, medtem ko so bili njeni pritoki objekt večinoma le enega popisa in nikakor niso bili sistematično pregledani vzdolž celotnega toka. Zato je možno, da so tudi ti potoki primerni za vidro in da bi ob dveh ali treh sistematskih popisih na njih odkrili precej dodatnih mest znakov prisotnosti vidre. Kljub vsemu se zdi, da smo večje koncentracije vidrekov našli le ob reki Voglajni in Savinji, kar nakazuje na dejstvo, da sta ti dve vodi v raziskovalnem območju verjetno najpomembnejša habitata za vidro.

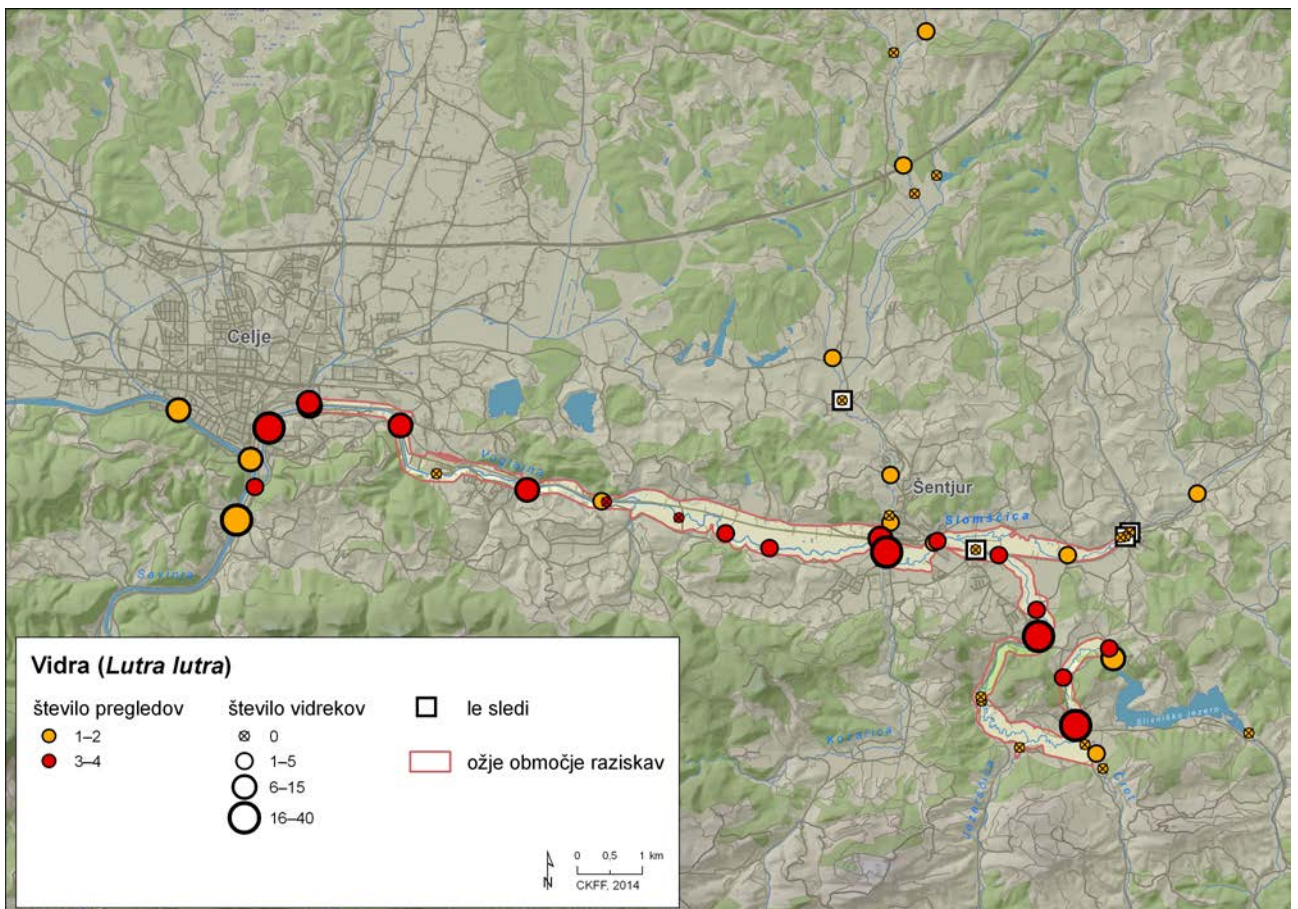
Glede na število iztrebkov je očitnih nekaj koncentracij markiranja (slika 13.4, tabela 13.1). Če potujemo s tokom navzdol, so to bili jez Slivniškega jezera, Voglajna pri Gorici pri Slivnici in pri Črnllici ter pred pritokom potoka Kozarica pri Šentjurju (skupaj z bližnjim potokom Pešnica pred izlivom v Voglajno), nadalje je bila največja zabeležena koncentracija vidrekov na Voglajni videna ob železniški postaji Celje, veliko število vidrekov pa smo našli tudi na bregovih reke Savinje V od vasi Polule oz. 500 m JV od izliva reke Voglajne v Savinjo. Ali so te koncentracije samo posledica ugodnih mest za markiranje ali pa odražajo morda tudi meje teritorijev, trenutno ne moremo reči, saj bi bile potrebne genetske raziskave vidrekov z namenom ugotavljanja števila osebkov. Do neke mere bi na to vprašanje lahko odgovorilo tudi spremljanje vider s pomočjo t. i. foto pasti (Hönigsfeld & Smole 2011), zelo verjetno pa bi z uporabo slednje metode lahko odgovorili na vprašanje ali vidre ob Voglajni tudi vzgajajo mladiče.

Nedvomno je naša raziskava pokazala, da je vidra trenutno prisotna v vseh zgodovinsko omenjenih mestih (Rečnik 1974) in da je vidra celo leto prisotna vzdolž celotne reke Voglajne, ki je skupaj z bregovi in pritoki zelo pomemben vidrin habitat. Populacija vidre iz reke Voglajna s pritoki je povezana s populacijami v reki Savinji, tako gorvodno kot dolvodno in nadalje po reki Savi z ostalimi populacijami vider v Savskem porečju (Hönigsfeld s sod. 2010).

Za ohranjanje vsaj trenutnega stanja vidrinih habitatov je zato treba v največji možni meri ohranjati obvodno vegetacijo, naravna obrežja in ekomorfološke značilnosti struge. Ohranjati in izboljševati pa je treba tudi vsaj trenutno kvaliteto vode in dovolj razpoložljivega plena, tako po količinski kot po vrstni sestavi.

Slika 13.3. Podatki o prisotnosti vidre (*Lutra lutra*) na reki Voglajni in okolici.

Slika 13.4. Število pregledov posameznih mest in število pregledov s potrjenimi znaki vidre (*Lutra lutra*) ter skupno število zabeleženih vidrekov.

Tabela 13.1. Pregledana mesta za prisotnost vidre (*Lutra lutra*), datumi popisov in opaženi znaki prisotnosti vidre na reki Voglajni in njenih pritokih oz. reki Savinji.

Š/P – št. vseh pregledov/znaki prisotnosti vidre.

V – Skupno število vidrekov.

* – naključne najdbe v okviru popisov ostalih vrst.

Mesto	Š/P	Število opaženih vidrekov med različnimi sklopi pregledov				V
		19., 23. in 26.7. 2013	10., 17., in 18.10. 2013*	28. in 29.1. 2014	6.3. 2014	
Reka Voglajna						
Reka Voglajna - jez na Voglajni pri vasi Draga	1/1				3	3
Reka Voglajna pod cestnim mostom pri železniškem mostu V od Šentjurja	2/0			0	0	0
Reka Voglajna pod jezom pri domačiji Podplašek	3/2	4		le sledi	0	4
Reka Voglajna pod mostom proti Veliki Gorici	2/0	0		0		0
Reka Voglajna pod mostom Z od naselja Teharje	3/3	3		3	3	9
Reka Voglajna pri lesenem mostu J od vasi Vrbo in V od zaselka Moste	3/1	0		1	0	1
Reka Voglajna pri mostu 240 m S od zaselka Dobašek	2/0	0			0	0
Reka Voglajna pri mostu čez glavno strugo na iztoku iz Slivniškega jezera	3/2	0		1	3	4
Reka Voglajna pri mostu čez reko Voglajno pred pritokom potoka Kozarica	3/3	12		5	5	22
Reka Voglajna pri mostu čez stransko strugo na iztoku iz Slivniškega jezera	1/1				4	4
Reka Voglajna pri mostu do zaselka Sotna	4/2	0	3	0	1	4
Reka Voglajna pri mostu na cesti Šentjur - Nova vas pod Rifnikom	3/1	0		1	0	1
Reka Voglajna pri mostu nad jezom pri vasi Draga	3/0	0		0	0	0
Reka Voglajna pri mostu ob železniški postaji Celje	3/3	11		7	22	40
Reka Voglajna pri mostu ob železniški postaji Štore	3/3	1		4	2	7
Reka Voglajna pri mostu pred pritokom reke Hudinje	3/3	2		1	3	6
Reka Voglajna pri mostu S od zaselka Moste	3/0	0		0	0	0
Reka Voglajna pri mostu SV od vasi Črnolica	3/2	0		1	1	2
Reka Voglajna pri mostu v Novi vasi	3/1	0		0	1	1
Reka Voglajna pri mostu v Črnolici	3/3	9		16	14	39
Reka Voglajna pri mostu v vasi Gorica pri Slivnici	3/3	4		8	6	18
Reka Voglajna pri mostu za pešce pri izlivu Voglajne v Savinjo	3/2	0		1	2	3
Reka Voglajna pri plinovodnem mostu J od železarne v Štorah	1/0	0				0
Reka Voglajna pri železniškem mostu V od Šentjurja	2/1			0	le sledi	0
Reka Voglajna pri železniškem mostom pri izlivu Voglajne v Savinjo	3/2	0		1	le sledi	1
Reka Voglajna v Šentjurju med cestnim in železniškim mostom	2/1			0	3	3
Slivniško jezero ob pregradi na S delu jezera	1/1				14	14
Ostala mesta						
Drameljski potok ob avtocestnem mostu	1/1				1	1
Drameljski potok pri domačiji Jakopin	1/0				0	0

Mesto	Š/P	Število opaženih vidrekov med različnimi sklopi pregledov				V
		19., 23. in 26.7. 2013	10., 17., in 18.10. 2013*	28. in 29.1. 2014	6.3. 2014	
Drameljski potok pri mostu med zaselkoma Gornje in Spodnje Dramlje	1/0				0	0
Levi pritok Drameljskega potoka S od mosta 180 m SV od domačije Lavbič	2/1		1		0	1
Drobinski potok pri Drobinskem	1/0			0		0
Potok Čret, pri mostu 130 m JJV od hiše Gorica pri Slivnici 26	2/0			0	0	0
Potok Čret, pri mostu 20 m Z od hiše Turno 23	1/0			0		0
Potok Jesenk pri domačiji Lesjak	1/1				2	2
Potok Jezerščica pri mostu Z od farne	1/0			0		0
Potok Kozarica med iztokoma iz ribnikov	1/0				0	0
Potok Kozarica pri mostu v Šentjurju pri Celju	2/0	0		0		0
Potok Ločica (Čret) pred izlivom v potok Ločica	1/1	1				1
Potok Pešnica pri cestnem mostu pred izlivom v reko Voglajno	3/3	2		3	1	6
Potok Pešnica pri mostu ob Mestnem trgu v Šentjurju	1/1				1	1
Potok Pešnica pri mostu za pešce 230 m SV od izliva v reko Voglajno	1/0			0		0
Potok Pešnica pri mostu za pešce ob Mestnem trgu v Šentjurju	1/0				0	0
Potok Pešnica pri mostu za Zlateče	2/2	le sledi			0	0
Potok Pešnica pri železniškem mostu pred izlivom v reko Voglajno	3/1	1		0	0	1
Potok Pešnica SV od stadijona v Šentjurju	1/1				2	2
Potok Slomščica 140 m V o domačije Mlakar	2/2	1		2		3
Potok Slomščica pri manjšem mostu 70 m SSZ od železniške postaje v vasi Grobelno	1/0			0		0
Potok Slomščica pri mostu 15 m JZ od izliva Šentviškega potoka v Slomščico	1/1			le sledi		0
Potok Slomščica pri železniškem mostu v vasi Grobelno	1/1			le sledi		0
Reka Savinja pri mostu na glavni cesti Celje-Laško	1/1				6	6
Reka Savinja pri mostu v Celju	1/1				6	6
Reka Savinja pri mostu V od vasi Polule	1/1				22	22
Selski potok pred izlivom v Šentviški potok	1/1		1			1
Železniški most čez reko Hudinjo pred izlivom v reko Voglajno	3/3	6		1	2	9

Slika 13.5. Pas vegetacije na bregu omogoča vidri primeren življenjski prostor tudi v urbanem okolju. Reka Savinja v Celju med izlivom reke Hudinje in mostom pri železniški postaji (foto. M. Govedič).

13.4.2 Ostali obvodni sesalci

Med terenskim delom smo zabeležili dve tujerodni in invazivni vrsti obvodnih sesalcev – pižmovko (*Ondathra zibetichus*) in nutrijo (*Myocastor coypus*) ter pod dvema mostovoma našli domnevna kottišča domorodnega in zavarovanega obvodnega netopirja (*Myotis daubentonii*) (slika 13.6, tabela 13.2). Medtem, ko se je pižmovka v spodnji Savinjski dolini pojavila že leta 1947 (P. D. 1947) oz. v Celju (Bevk 1951), je opažanje nutrije popolnoma nov podatek o razširjenosti te vrste v Savinjski regiji, saj prisotnosti te vrste ne navaja niti dolgoročni načrt za IX. Savinjsko – Kozjansko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2007–2016 (ZGS CE 2006).

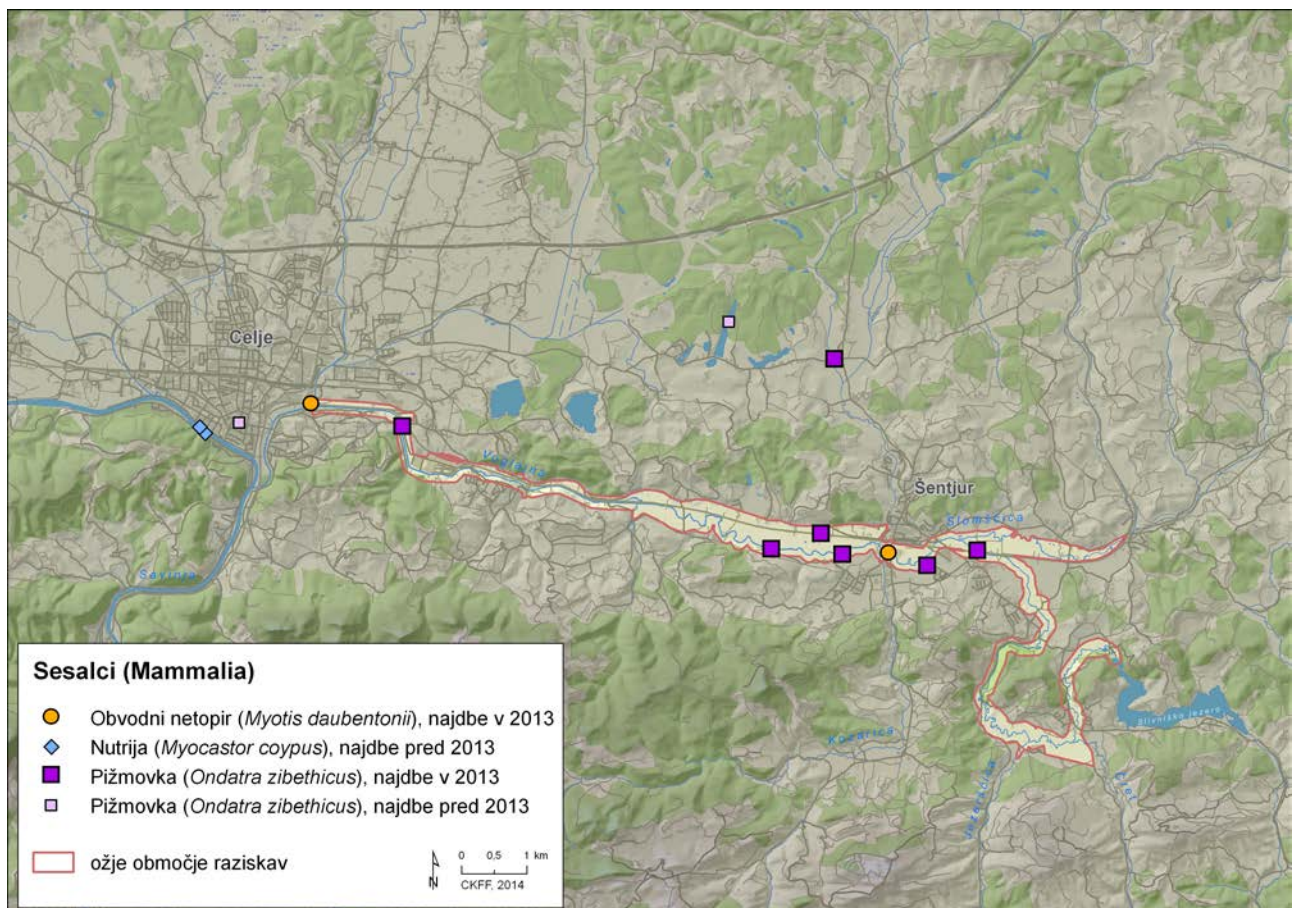
Na prisotnost nutrije nas je med popisovanjem znakov prisotnosti vidre opozoril naključni sprehajalec, ki jo je videl ob nabrežju Savinje v Celju pozimi 2012. Sami smo potem uspeli na spletu najti tudi fotografije in natančen datum (14.2.2012) opažanj nutrij na istem odseku Savinje (Jezernik 2012), po čemer sklepamo, da je šlo verjetno za opažanje iste živali. Verjetno je izvorna populacije te živali v reki Savi, kjer je nutrija prisotna tako npr. pri HE Blanca (Videmšek 2011), kot pri Šklendrovcu (Zagorje ob Savi), kjer se tudi razmnožuje (lastna opažanja). Same nutrije oz. njene sledi ob Voglajni in drugih preverjenih mestih nismo našli.

Pižmovka je ob Voglajni in pritokih očitno dokaj pogosta. Vsaj glede na zbrane podatke je najpogostejša ob vodah v okolici Šentjurja, kjer smo jo nekajkrat zabeležili v manjših jarkih ali mrtvicah (tabela 13.2) oz. zaznali njene sledi ali iztrebke na bregovih večjih vod, med drugim tudi Voglajne. Opazili smo tudi domnevno masovno plenjenje školjk (več v poglavju 4. Školjke (*Bivalvia*) v reki Voglajni).

V prihodnosti bi bilo smiselno nadzorovati prisotnost nutrije in preprečevati njeno stalno nastanitev, prav tako pa bi bilo treba poizkusiti zmanjšati številčnost pižmovk.

Obvodni netopirji se običajno prehranjujejo tik nad gladino mirnejših vod po celi Sloveniji (Presetnik s sod. 2009), zato je tudi Voglajna primerna kot njihov prehranjevalni habitat – o tem nimamo podatkov, ker naloga ni vključevala popisa netopirjev. Iz državnega monitoringa netopirjev vemo, da se številni obvodni netopirji prehranjujejo nad Savinjo v Celju (npr. Presetnik s sod. 2012), naključno pa smo v dveh mostovih (slika 13.6, tabela 13.2) v navpičnih odtočnih ceveh našli nekaj obvodnih netopirjev. Ujeli smo nekaj živali, med katerimi so bili tako že precej odrasli mladiči, ki so bili sposobni letanja in verjetno samostojnega prehranjevanja, kot tudi trije odrasli samci. Prisotnost mladičev nakazuje možnost, da so opažena mesta bila tudi ketišča, vendar tega na podlagi enega samega pregleda ni moč nedvomno zaključiti. Vsekakor sta opaženi zatočišči le dve izmed manj kot desetih znanih zatočišč skupin obvodnih netopirjev v Sloveniji (osebna opažanja).

Ob prenovi mostov je zato treba paziti, da se ohranijo obstoječa skrivališča oz. da se pod mostovi namestijo netopirnice – posebne lesobetonske hiške za netopirje.

Slika 13.6. Mesta opažanj nutrij (*Myocastor coypus*), pižmovk (*Ondatra zibethicus*) in obvodnih netopirjev (*Myotis daubentonii*) na reki Voglajni in njenih pritokih oz. reki Savinji.

Tabela 13.2. Mesta opažanj nutrij (*Myocastor coypus*), pižmovk (*Ondatra zibethicus*) in obvodnih netopirjev (*Myotis daubentonii*) na reki Voglajni in njenih pritokih oz. reki Savinji.

Vrsta	Mesto	Datum	Opombe
<i>Myocastor coypus</i> nutrija	Breg reke Savinje 310 m gorvodno od brvi pri Mestnem parku	pozimi 2012	opažanje ene živali
	Reka Savinja pod pragom v Celju (Jezernik 2012)	14.2.2012	opažanje ene živali
<i>Ondatra zibethicus</i> pižmovka	Jarek med travniki J od reke Voglajne, 430 m Z od zaselka Gorica	19.4.2013	opažanje ene živali
	Jarek S ob železnici 250 m JZ od bencinske črpalke OMV (Šentjur)	23.4.2013	opažanje ene živali
	Mrtvica (V) reke Voglajne ZJZ ob Betonarni Lah (Šentjur)	14.5.2013	opažanje ene živali
	Blagovna - 4. ribnik od vzhoda	17.10.2013	opažanje ene živali
	Reka Voglajna pod mostom Z od naselja Teharje	6.3.2014	sledi
	Reka Voglajna pod jezom pri domačiji Podplašek (Vrbno)	6.3.2014	sledi
	Reka Voglajna pod železniškim mostom V od Šentjurja	6.3.2014	sledi
Potok Jesenk pri domačiji Lesjak (Dole)	6.3.2014	iztrebki	
<i>Myotis daubentonii</i> obvodni netopir	Most čez reko Voglajno pred pritokom potoka Kozarica	23.7.2013	4 živali, 1 kadaver
	Železniški most čez reko Hudinjo pred izlivom v Voglajno	23.7.2013	9 živali

13.5 VIRI

- Anonymus, 1933. Vidre. Lovec, Ljubljana 20: 72–73.
- Anonymus, 1953. Iz Šentjurja pri Celju. Savinjski vestnik 6(7): 5.
- B. A., 2009. Vidra se vrača na Celjsko. Novi tednik (Celje) 100: 18.
- Bevk, S., 1951. Pižmovka. Lovec, Ljubljana 34(2/3): 98–101.
- Brown, R. W., M. J. Lawrence & J. Pope, 2004. Animals tracks, trails & signs. Hamlyn guide. 320 pp.
- Bouchner, M., 2003. Stopy zveri. Ottovo nakladatelství, Praga, 263 pp.
- Hacker, F., 2007. Živalski sledovi. Založba Narava Olševsek, 139 str.
- Hönigsfeld Adamič, M. T. Gregorc, I. Nekrep & P. Mohar, 2010. Inventarizacija vidre (*Lutra lutra*) na območju reke Save s pritoki med Litijo in Zidanim Mostom. V: Govedič, M., V. Grobelnik & A. Lešnik (ured.), Pregled živalskih in rastlinskih vrst, njihovih habitatov ter kartiranje habitatnih tipov s posebnim ozirom na evropsko pomembne vrste, ekološko pomembna območja, posebna varstvena območja, zavarovana območja in naravne vrednote na območju reke Save s pritoki med Litijo in Zidanim Mostom [končno poročilo]. Naročnik: Holding Slovenske elektrarne d.o.o., Ljubljana, str. 685-708, Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju.
- Hönigsfeld Adamič, M., 2003. Strokovna izhodišča za vzpostavljane omrežja natura 2000. Vidra (*Lutra lutra*). Lutra, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, Ljubljana, 50 str.
- Hönigsfeld Adamič, M. & J. Smole, 2011. Phototraps as a non-invasive method of monitoring otters (*Lutra lutra*). What can we expect? IUCN Otter Spec. Group bull. 28(a): 60–69.
- Jezernik, A., 2012. Nutrija je, imamo dokaze! Spletna novica, objavljeno 14.2.2012. <<http://andrejajezernik.blogspot.com/2012/02/nutrija-je-imamo-dokaze.html>> (20.5.2014)
- Kryštufek, B., 1991. Sesalci Slovenije. Prirodoslovni muzej Slovenije, Ljubljana. VI, 294 str.

- Nejc, 2008. Poglej temo – kaj se dogaja krapom. Spletna novica, objavljeno 16.1.2008. <<http://www.ribici-slovenije.si/forum/viewtopic.php?f=11&t=5151&sid=2f8338b1245ee4d45d505069859b35b2>> (20.5.2014)
- Nekrep, I. & T. Gregorc, 2011. Poročilo o delu skupine za vidro. V: Vinko, D. (ured.), Raziskovalni tabor študentov biologije Most na Soči 2010, str. 12–21, Društvo študentov biologije, Ljubljana.
- P. D., 1947. Pižmovke v spodnji Savinjski dolini. Lovec, Ljubljana 30: 462–463.
- Presetnik, P., T. Knapič, M. Podgorelec & A. Šalamun, 2012. Monitoring populacij izbranih ciljnih vrst netopirjev 2012 (Končno poročilo). Naročnik: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Ljubljana. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju. 261 str.; digitalne priloge.
- Presetnik, P., K. Koselj, M. Zgajmajster, N. Zupančič, K. Jazbec, U. Žibrat, A. Petrinjak & A. Hudoklin, 2009. Atlas netopirjev (Chiroptera) Slovenije, Atlas of bats (Chiroptera) of Slovenia. Atlas faunae et florae Sloveniae 2. Center za kartografijo favne in flore, Miklavž na Dravskem polju, 152 str.
- Rečnik, E., 1974. Lovski oprtnik: Nekoč so bile vidre. Lovec, Ljubljana 57(1): 23–24.
- Ruiz-Olmo, J., A. Loy, C. Cianfrani, P. Yoxon, G. Yoxon, P. K. de Silva, A. Roos, M. Bisther, P. Hajkova & B. Zemanova, 2008. *Lutra lutra*. In: IUCN 2013. IUCN Red List of Threatened Species. Version 2013.2. <www.iucnredlist.org>. Downloaded on 22 May 2014
- Temple, H. J. & A. Terry (Compilers), 2007. *The Status and Distribution of European Mammals*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. viii + 48 pp.
- ZGS CE, 2006. Dolgoročni načrt za IX. Savinjsko – Kozjansko lovsko upravljavsko območje za obdobje 2007–2016. Zavod za gozdove Slovenije, Območna enota Celje, 100 str.